

Роль органів прокуратури України у формуванні даних про злочинність в державі. Проблемні питання реалізації положень Стамбульської конвенції при обліку відомостей щодо насильства стосовно жінок та домашнього насильства в державі.

Проблема насильства в сім'ї в Україні, як і в кожній державі-учасниці Ради Європи є достатньо складною.

Попри визнання нашою державою та актуалізацію цієї проблеми вона до сьогодні досконало не досліджена.

Одним з необхідних елементів для її вивчення є наявність офіційних адміністративних даних про насильство в сім'ї.

Органами прокуратури України з урахуванням норм Конвенції Ради Європи по запобіганню насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами вживаються заходи щодо забезпечення збору, узагальнення та оприлюднення відомостей про кримінальні правопорушення цієї категорії, осіб, що їх вчинили, а також потерпілих.

Оскільки формування такої інформації здійснюється із загальної бази даних про злочинність в державі коротко охарактеризую порядок реєстрації відомостей про кримінальні правопорушення в Україні.

З набранням чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України (з 20.11.2012) облік даних про кримінальні правопорушення, осіб, які їх вчинили, та формування офіційної звітності про злочинність в нашій державі здійснюється **органами прокуратури**.

З цього часу Генеральна прокуратура України забезпечує ведення **Єдиного реєстру досудових розслідувань** (далі – Реєстр) усіма органами досудового розслідування.

Реєстр насамперед **забезпечує невід'ємну складову кримінального процесу**, що законодавчо поєднана з початком досудового розслідування. До внесення відомостей до інформаційної системи здійснення досудового розслідування не допускається.

Реєстр утворено та ведеться відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України та Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України від 17 серпня 2012 року № 69 за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, Державною податковою службою України (далі – Положення), з **метою** забезпечення оперативної **реєстрації кримінальних правопорушень** (проваджень), **призначення слідчих та прокурорів**, які здійснюють процесуальне керівництво у провадженні.

Водночас до Реєстру вноситься інформація про **результати кримінального провадження, осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, і потерпілих** від злочину.

У Реєстрі відображаються **основні процесуальні дії** та накопичуються **електронні копії** документів від початку кримінального провадження до направлення його до суду.

Доступ до відомостей Реєстру в межах, визначених Положенням, та з урахуванням підслідності кримінальних проваджень мають усі органи досудового розслідування: внутрішніх справ, безпеки та орган, який здійснює контроль за додержанням податкового законодавства.

На сьогодні триває робота щодо врегулювання порядку доступу до інформаційної системи працівниками новоствореного Національного антикорупційного бюро України.

Реєстр є єдиною **міжвідомчою** інформаційною базою даних про злочинність **по всіх органах досудового розслідування**.

Технічними можливостями Реєстру створено умови для автоматизованої взаємодії органів прокуратури та органів досудового розслідування з моменту реєстрації кримінального правопорушення, що сприяє належному здійсненню **процесуального керівництва** на всіх стадіях досудового розслідування.

Єдиний реєстр досудових розслідувань дозволяє **інтегрувати** відомості між інформаційними системами органів внутрішніх справ та органів суду.

Ці питання нормативно врегульовані спільним наказом Генерального прокурора України та Міністра внутрішніх справ України від 17.11.2012 № 115/1046, спільним наказом Генерального прокурора України та Голови Державної судової адміністрації України від 14.08.2014 № 82/108.

Завдяки такій можливості системи **масив даних** про осіб, ведення якого здійснюється МВС України для забезпечення **спеціальних обліків**, наповнюється інформацією про осіб, яким вручено повідомлення про підозру та стосовно яких закінчено досудове розслідування, а також даними про **результати судового розгляду**, включаючи електронні копії судових рішень, які набрали законної сили.

Про функціональність Реєстру свідчить його **аналітична складова**, що забезпечує можливість генерування кожним суб'єктом обліку **щодобового зведення** про вчинені кримінальні правопорушення, формування **аналітичних збірників** та різних **інформаційно-довідкових матеріалів** в межах доступу, визначеного Положенням.

Зазначена функція також забезпечує **автоматизоване формування звітності** про стан злочинності та роботу органів досудового розслідування.

Єдиний реєстр досудових розслідувань є новою, розробленою з дотриманням **сучасних світових** та вітчизняних стандартів, унікальною веб-орієнтованою інформаційною базою даних із комплексною системою технічного захисту інформації, за допомогою яких забезпечується цілодобовий та безпечний доступ до ЄРДР.

Завдяки аналітичній функції інформаційної системи забезпечується можливість формування оперативних даних про кримінальні правопорушення, пов'язані з насильством в сім'ї.

На сьогодні законодавством України не передбачено окремого складу злочину, пов'язаного з насильством в сім'ї. Ці діяння кваліфікуються за статтями Кримінального Кодексу України, зокрема 115 (умисне вбивство), 121 (умисне тяжке тілесне ушкодження), 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження), 125 (умисне легке тілесне ушкодження), 126 (побої і мордування), 129 (погроза вбивством).

Ураховуючи актуальність питання щодо запобігання насильства в сім'ї, зважаючи на установлений в державі порядок кваліфікації таких правопорушень, у Єдиному реєстрі досудових розслідувань передбачено **окремі реквізити, за допомогою яких можна виокремити інформацію про злочини, пов'язані з насильством в сім'ї, осіб, що їх вчинили, та потерпілих (жертв насильства в сім'ї).**

Зокрема, у картках «Правопорушник» та «Правопорушення» у полі **«Мотиви правопорушення»** поряд з іншими причинами (корисливі, хуліганські, помста, національна чи релігійна нетерпимість, корупційні) відображаються дані про те, що злочин, пов'язаний з насильством в сім'ї.

Крім того, у картці «Правопорушення» виокремлюються відомості про **види насильства** (фізичного, сексуального, психологічного, економічного характеру), а також **взаємовідносини між кривдником і жертвою** (батьки, діти, опікуни, усиновителі, піклувальники, інші особи, які схильні до вчинення насильства в сім'ї).

У цій електронній картці на закладці «Потерпілі» передбачено можливість виокремлення даних про **жертв насильства в сім'ї.**

Ці реквізити заповнюються реєстраторами (слідчими органів досудового розслідування, прокурорами) при внесенні до інформаційної системи відомостей про кримінальне правопорушення.

Разом з тим слід зазначити, що ці поля не є обов'язковими для заповнення, а відтак повнота та об'єктивність таких відомостей залежить від добросовісності реєстратора.

При заповненні зазначених реквізитів використовуються норми чинного національного законодавства, яким врегульовано правові аспекти насилля у сім'ї, зокрема, Кримінального, Сімейного Кодексів України та Закону України «Про попередження насильства в сім'ї».

Зокрема, Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» визначає, що **насильством в сім'ї**, є будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї, по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

До **членів сім'ї** відповідно до норм Сімейного Кодексу України до цього Закону відносяться особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом та мають взаємні права та обов'язки, тобто перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

До **жертви насильства в сім'ї** відноситься член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

Функціональні можливості Єдиного реєстру досудових розслідувань з використанням зазначених реквізитів дають можливість здійснити відбір інформації про правопорушення, пов'язані з насильством в сім'ї, осіб, що їх вчинили та потерпілих, починаючи з моменту реєстрації злочину у системі до набрання чинності рішенням суду у кримінальному провадженні.

Таким чином, за допомогою генератора запитів, можна отримати інформацію про:

- час і дату надходження заяви про вчинення кримінального правопорушення;
- прізвище, ім'я, по батькові потерпілого (заявника);
- час і дату вчинення злочину;
- місце вчинення злочину (область, місто (село, селище), громадське місце);
- фабулу (короткий опис об'єкту, обставин, наслідків злочину);
- вид насильства (фізичного, сексуального, психологічного, економічного характеру),

- взаємовідносини між кривдником і жертвою (батьки, діти, опікуни, усиновителі, піклувальники, інші особи, які схильні до вчинення насильства в сім'ї);
- знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення (нанесення тілесних ушкоджень, знуцання, удушення, утоплення, завдання вогнепального поранення);
- результати досудового розслідування;
- відомості про набрання чинності судовим рішенням у провадженні;
- відомості про осіб, які здійснюють досудове розслідування у провадженні, а також прокурорів, які здійснюють процесуальне керівництво у ньому.

Крім того у системі існує можливість відфільтрувати окремі дані про осіб, що вчинили кримінальне правопорушення чи підозрюються у його вчиненні (обліковуються з моменту оголошення особі про підозру). Зокрема, про

- прізвище, ім'я, по батькові правопорушника;
- реєстраційний номер картки платника податків;
- дату та місце народження, адресу реєстрації правопорушника;
- країну громадянства та підставу перебування на території держави (біженець, нелегальний мігрант, особа без громадянства);
- дату початку досудового розслідування щодо особи;
- вжиті заходи забезпечення кримінального провадження, у тому числі запобіжні заходи;
- дату складання та вручення повідомлення про підозру;
- кваліфікацію злочину;
- вік;
- освіту;
- рід занять, службове становище;
- мотиви злочину;
- стан, у якому скоєно злочин (у стані алкогольного наркотичного, токсичного, психотропного сп'яніння; алкоголіком, токсикоманом, наркоманом)
- інформацію про судимість особи;

- інформацію про перебування особи на оперативному, спеціальному обліку, обліку в наркологічному, психоневрологічному диспансерах
- результат досудового розслідування щодо особи;
- відомості про набрання чинності судовим рішенням у провадженні стосовно особи;

Також в системі існує можливість генерувати дані про потерпілих від злочину осіб, а саме про:

- їх кількість, у т. ч., що загинули;
- країну їх громадянства та підставу перебування на території держави;
- рід занять, службове становище; інвалідність,
- вік.

Частина вищезгаданих відомостей узагальнюється у адміністративній звітності «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» за формою №1, яка щомісячно автоматично формується із відомостей, внесених користувачами до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Зокрема, у звіті обліковуються дані про кількість облікованих **злочинів**, пов'язаних з насильством в сім'ї, **наслідки** їх розслідування, а також число **потерпілих від них осіб**, у тому числі жінок та дітей.

Разом з тим слід зазначити, що дані офіційної статистики відображають ситуацію **на момент завершення розслідування**.

У випадках відмови потерпілого від обвинувачення (у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення) інформація залишається в системі та є доступною для перегляду з часу початку досудового розслідування.

При цьому слід зазначити, що інформація Єдиного реєстру досудових розслідувань, на підставі якої формується звітність базується на даних, що вносяться працівниками органів прокуратури та слідчих підрозділів в процесі реєстрації та розслідування злочинів.

У зв'язку з цим, враховуючи «людський фактор», іноді мають місце окремі помилки при відображенні інформації у системі.

З метою підвищення достовірності даних запроваджено систему додаткового контролю за правильністю внесених відомостей.

З цією метою прокурорами, які наділені повноваженнями контролю та нагляду за обліковою дисципліною систематично проводяться перевірки повноти, правильності та своєчасності внесення відомостей до Реєстру, у

тому числі перед внесенням до Реєстру даних про результати досудового розслідування.

Крім того, в органах прокуратури створені спеціальні структурні підрозділи, до повноважень яких віднесено контроль за додержанням реєстраційної дисципліни органами прокуратури та правоохоронними органами, якими здійснюється постійний моніторинг даних інформаційної системи, проводяться планові та тематичні перевірки з використанням матеріалів кримінальних проваджень.

З метою забезпечення доступу громадськості до цієї інформації згаданий звіт відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» щомісячно (упродовж п'яти днів з моменту підписання керівником установи) надсилається до Державної служби статистики України, а також оприлюднюється на веб-сайтах Генеральної прокуратури та прокуратур обласного рівня.

Таким чином запроваджений в Україні порядок обліку дає можливість відслідкувати інформацію про кримінальні правопорушення, пов'язані з насильством в сім'ї, з моменту реєстрації заяви про злочин до набрання чинності судовим рішенням стосовно правопорушника.

Можливості щодо інтегрування даних між Реєстром та інформаційними базами органів внутрішніх справ та судів сприяють оперативному поновленню інформації щодо притягнення осіб у цих провадженнях до кримінальної відповідальності та судимість.

Разом з тим в Україні на сьогодні існує така ж проблема як і у багатьох країнах Європи: наявна інформація про злочинність не забезпечує повноти даних про потерпілих осіб, а також про відносини між правопорушником та потерпілим.

З цією метою Генеральною прокуратурою України ініційовано внесення змін до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо доповнення електронних карток інформацією про взаємовідносини між кривдником і жертвою (чоловік, дружина, сексуальний партнер, колишній чоловік чи дружина, колишній партнер, родич).

Крім того, вивчається питання удосконалення порядку збору інформації про потерпілих осіб, зокрема в частині внесення анкетних даних.